

## Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78: 30

med anledning av propositionen 1977/78: 90 om ändring i utlänningslagen (1954: 193), m. m., jämte motioner

I betänkandet behandlas propositionen 1977/78: 90, de under allmänna motionstiden väckta motionerna 1977/78: 482, 565 och 1332 samt de med anledning av propositionen väckta motionerna 1977/78: 1728, 1754 och 1755.

**Propositionen**

I propositionen 1977/78: 90 (arbetsmarknadsdepartementet) har regeringen efter föredragning av statsrådet Ullsten samt efter inhämtande av yttrande från lagrådet föreslagit att riksdagen

*dels* antar de inom arbetsmarknadsdepartementet upprättade förslagen till

1. lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193),
2. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972: 429),
3. lag om ändring i lagen (1971: 52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt,

*dels* godkänner de riktlinjer i fråga om meddelande av uppehållstillstånd för gäststuderande som förordas i propositionen.

*Propositionens huvudsakliga innehåll*

Handläggningen av utlänningsärenden tar ofta lång tid. I propositionen föreslås vissa ändringar i bl. a. utlänningslagen (1954: 193) som syftar till att förkorta väntetiderna i främst ärenden angående uppehålls- och arbetstillstånd samt förpassning.

I sammanhanget behandlas frågan om inrättande av en fristående slutlig besvärinstans, som i regeringens ställe skulle pröva besvär över beslut av statens invandrarverk (SIV) i avvisnings- och förpassningsärenden samt vissa verkställighetsärenden. I propositionen förordas att regeringen liksom hittills prövar besvärärendena.

Utlänningsnämnden har till uppgift bl. a. att avge yttrande i ärende hos SIV om förpassning av utlänning. Tidigare hade nämnden framför allt avgörande betydelse för utlänningens rätt att besvara sig över SIV:s beslut i avvisnings- eller förpassningsärenden. Genom införande fr. o. m. år 1976 av en allmän besvärsmätt bortföll det viktigaste motivet för att ha kvar utlänningsnämnden. Det föreslås därför i propositionen att nämnden avskaffas.

Förbättringar föreslås beträffande polisens utredning i avvisnings- och förpassningsärenden. Utlänningen skall i allmänhet kunna få offentligt biträde under polisutredningen.

Om en utlänning vägras uppehållstillstånd, kan det i dag dröja lång tid innan frågan om hans avlägsnande prövas. Den frågan prövas i ett nytt ärende. I propositionen förordas att SIV regelmässigt meddelar beslut om förpassning samtidigt med beslut att vägra begärt uppehållstillstånd. Utlänningen har som nämnts redan nu möjlighet att få förpassningsbeslutet överprövat av regeringen.

Beslut om verkställighet av förpassning beslutas nu av länsstyrelse men verkställigheten genomförs av polismyndighet. Det föreslås att polisen, på samma sätt som vid avvisning, också får fatta själva verkställighetsbeslutet vid förpassning. En annan nyhet är att länsrätt blir förhörsmyndighet i utlänningsärende som handläggs av regeringen eller SIV.

Slutligen behandlas i propositionen frågan om riktlinjer för uppehållstillstånd åt gäststuderande. De hittills gällande riktlinjerna preciseras i olika hänseenden.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1978.

## Lagförslagen

### 1 Förslag till

#### Lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193)

Härigenom föreskrives i fråga om utlänningslagen (1954: 193)<sup>1</sup>  
*dels att 45 § skall upphöra att gälla,*  
*dels att 3, 10, 11, 12, 21 a, 23, 39, 40, 42 a, 46, 47, 50, 58 och 69 a §§*  
skall ha nedan angivna lydelse.

#### Nuvarande lydelse

#### Föreslagen lydelse

##### 3 §

Den kontroll över utlännningar, som erfordras för tillämpningen av denna lag skall, om ej annat följer av *tredje* stycket, utövas under ledning av en central utlänningsmyndighet. Regeringen förordnar, vilken myndighet som skall vara central utlänningsmyndighet.

*I ärende som avses i denna lag äger den centrala utlänningsmyndigheten inhämta yttrande från en nämnd (utlänningsnämnden). Nämnden skall bestå av tre ledamöter som, jämte en eller flera suppleanter för var och en av dem, utses av regeringen för viss tid. En av ledamöterna och suppleant för denne skall vara eller hava varit innehavare av domar-ämbete.*

I fråga om utlännningar som avses i 15 § första stycket 2 utövas kontroll enligt första stycket under ledning av arbetsmarknadsstyrelsen.

##### 10 §

Tidsbegränsat uppehållstillstånd medför rätt att vistas i riket den tid som angivits i tillståndet. Det innefattar icke rätt till inresa, om ej detta särskilt angivits. Tillståndet må begränsas till att avse uppehåll endast inom viss del av riket, dock ej mindre del än en kommun, samt förbindas med de föreskrifter i fråga om byte av bostad och arbetsanställning samt anmälningsskyldighet som i övrigt bedömas behövliga. Stannar utlänningskvar i riket efter det att hans tillstånd upphört att gälla, skall han, intill dess nya föreskrifter meddelas för honom, alltjämt vara underkastad de föreskrifter som voro förbundna med tillståndet.

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 1975: 1358.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

*Beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd får innehålla föreskrift att utlännningen senast då tiden för tillståndet utgår skall utresa ur riket (utresebeslut).*

Permanent uppehållstillstånd medför rätt att inresa och att vistas i riket utan tidsbegränsning. Den som innehar sådant tillstånd får uppehålla sig i riket, även om han saknar pass. Tillståndet får återkallas, om utlänningsens bosättning här upphör.

## 11 §

Visering och uppehållstillstånd meddelas av den centrala utlänningsmyndigheten; denna myndighet beslutar även om återkallelse av permanent uppehållstillstånd.

Visering må ock meddelas av chefen för utrikesdepartementet samt, i den omfattning regeringen bestämmer, av diplomatisk eller konsulär myndighet eller polismyndighet. Om återkallelse av visering beslutar den myndighet, som meddelat viseringen; den centrala utlänningsmyndigheten äger jämväl återkalla visering, som annan myndighet meddelat, dock ej sådan som beviljats av chefen för utrikesdepartementet.

Tidsbegränsat uppehållstillstånd må, i den omfattning regeringen bestämmer, meddelas av polismyndighet; finner polismyndigheten att ansökan om uppehållstillstånd icke bör bifallas, skall ärendet underställas den centrala utlänningsmyndigheten. *Utresebeslut må meddelas endast av den centrala utlänningsmyndigheten.*

Tidsbegränsat uppehållstillstånd må, i den omfattning regeringen bestämmer, meddelas av polismyndighet; finner polismyndigheten att ansökan om uppehållstillstånd icke bör bifallas, skall ärendet underställas den centrala utlänningsmyndigheten.

## 12 §

*Utresebeslut eller beslut, varigenom ansökan om uppehållstillstånd lämnas utan bifall på grund av omständighet som enligt 19 § första stycket 2—5 eller 29 § första stycket kan föranleda avvísning eller utvisning, må icke meddelas utan att yttrande inhämtats från utlänningsnämnden.*

Uppehållstillstånd, som innebär rätt att vistas allenast inom en kommun eller ett polisdistrikt, må ej, utan att utlänningsnämndens yttrande inhämtats, meddelas för längre tid än ett år eller förlängas utöver nämnda tid. Finner nämnden att inskränkningen i utlän-

Uppehållstillstånd, som innebär rätt att vistas allenast inom en kommun eller ett polisdistrikt, må meddelas för högst ett år. Tillståndet må förlängas, dock högst ett år varje gång.

*Nuvarande lydelse*

*ningens rätt att välja vistelseort  
icke är behövlig, skall frågan  
härom underställas regeringen.*

*Föreslagen lydelse*

## 21 a §

Finner polismyndigheten skäl till avvisning föreligga i fall som avses i 18 eller 19 § men påstår utlänningen att han i det land, från vilket han kommit, löper risk att bli utsatt för politisk förföljelse eller risk att sändas till krigsskådeplats eller straffas för att han övergivit krigsskådeplats eller eljest vägrat fullgöra krigstjänstgöring eller ock att han där icke åtnjuter trygghet mot att bli sänd till land, i vilket han löper sådan risk, och är påståendet icke uppenbart oriktigt, skall ärendet underställas den centrala utlänningsmyndigheten. Detsamma skall gälla när utlänning påstår sig icke vilja återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där och de omständigheter han åberopar till stöd härför icke kan lämnas utan avseende. Den centrala utlänningsmyndigheten har att, *efter utlänningsnämndens hörande*, besluta i ärendet så snart det kan ske. *Finner den centrala utlänningsmyndigheten uppenbart att avvisning ej bör ske eller är ärendet synnerligen brådskande, må beslut meddelas utan att yttrande inhämtas från utlänningsnämnden.*

Vad i första stycket sägs skall ock gälla, då anledning förekommer till avvisning enligt 19 § andra stycket ävensom då polismyndigheten finner det vara tveksamt, om utlänning, mot vilken avvisningsanledning förekommer, bör avvisas.

I fall som avses i 21 § andra stycket första meningen skall ärendet under de förutsättningar som anges i första stycket av förevarande paragraf hänskjutas till den centrala utlänningsmyndigheten, som med eget yttrande underställer regeringen ärendet.

## 23 §

Beslut i förpassningsärende meddelas, *efter utlänningsnäm-*

Finner polismyndigheten skäl till avvisning föreligga i fall som avses i 18 eller 19 § men påstår utlänningen att han i det land, från vilket han kommit, löper risk att bli utsatt för politisk förföljelse eller risk att sändas till krigsskådeplats eller straffas för att han övergivit krigsskådeplats eller eljest vägrat fullgöra krigstjänstgöring eller ock att han där icke åtnjuter trygghet mot att bli sänd till land, i vilket han löper sådan risk, och är påståendet icke uppenbart oriktigt, skall ärendet underställas den centrala utlänningsmyndigheten. Detsamma skall gälla när utlänning påstår sig icke vilja återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där och de omständigheter han åberopar till stöd härför icke kan lämnas utan avseende. Den centrala utlänningsmyndigheten har att besluta i ärendet så snart det kan ske.

Beslut i förpassningsärende meddelas av den centrala utlän-

*Nuvarande lydelse*

dens hörande, av den centrala utlänningsmyndigheten. Finner den centrala utlänningsmyndigheten uppenbart att förpassning ej bör ske eller föreligger beslut som avses i 12 § första stycket, må beslut meddelas utan att yttrande inhämtas av utlänningsnämnden.

*Föreslagen lydelse.*

ningsmyndigheten. Lämnas ansökan om uppehållstillstånd utan bifall, skall den centrala utlänningsmyndigheten samtidigt meddela beslut om förpassning, om ej synnerliga skäl föreligger däremot.

39 §<sup>2</sup>

Då enligt föreskrift i denna lag förhör skall hållas eller då det i ärende enligt denna lag hos regeringen, den centrala utlänningsmyndigheten, utlänningsnämnden eller länsstyrelse eljest förekommer anledning att hålla förhör, skall vad i 40—42 a §§ sägs äga tillämpning.

Då enligt föreskrift i denna lag förhör skall hållas eller då det i ärende enligt denna lag hos regeringen, den centrala utlänningsmyndigheten eller länsstyrelse eljest förekommer anledning att hålla förhör, skall vad i 40—42 a §§ sägs äga tillämpning.

40 §<sup>3</sup>

Förhör skall hållas av den myndighet som handlägger ärendet. Den centrala utlänningsmyndigheten äger dock i ärende, som myndigheten handlägger, överlämna åt utlänningsnämnden eller länsstyrelse att hålla förhör. I ärende, som handlägges av regeringen, får det statsråd, som ansvarar för ärenden enligt denna lag, eller tjänsteman som statsrådet bestämmer, besluta om förhör och utse förhørsmyndighet.

*Utlänningsnämnden äger uppdraga åt ledamot eller suppleant att hålla förhör.*

Förhör skall hållas av den myndighet som handlägger ärendet. Den centrala utlänningsmyndigheten äger dock i ärende, som myndigheten handlägger, överlämna åt länsrätt eller länsstyrelse att hålla förhör. I ärende, som handlägges av regeringen, får det statsråd, som ansvarar för ärenden enligt denna lag, eller tjänsteman som statsrådet bestämmer, besluta om förhör och utse förhørsmyndighet.

## 42 a §

Hålles förhör med utlännningen får denne tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, i den mån det med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden, den tid han vistats i riket samt omständigheterna i övrigt finnes skäligt. Förskott på ersättningen får beviljas.

Har annan än utlännningen på förhørsmyndighetens kallelse inställt sig för att höras, har han rätt till ersättning av allmänna medel för kostnad för sin inställelse. På ersättning för kostnad för resa och uppehälle får förskott beviljas.

Allmänt ombud eller tolk äger av allmänna medel erhålla arvode samt gottgörelse för kostnad och tidspillan, om ej uppdraget fullgjorts i tjänsten.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1977: 483.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 1977: 483.

*Nuvarande lydelse*

Fråga om ersättning eller förskott prövas av förhörsmyndigheten. På utlänningsnämndens vägnar får beslut om förskott fattas av ordföranden. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott meddelas av regeringen.

*Föreslagen lydelse*

Fråga om ersättning eller förskott prövas av förhörsmyndigheten. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott meddelas av regeringen.

## 45 §

*Innan den centrala utlänningsmyndigheten meddelar beslut i avvisningsärende, som efter besvär kommit under myndighetens prövning, skall utlänningsnämnden höras. Finner den centrala utlänningsmyndigheten uppenbart att avvisning ej bör ske, må beslut meddelas utan att yttrande inhämtas från utlänningsnämnden.*

## 46 §

Över den centrala utlänningsmyndighetens beslut om avvisning eller förpassning så ock dess beslut i tillståndsärende, i vilket utlänningsnämndens yttrande inhämtats på grund av 12 § första stycket, må klagan föras av utlänningsnämnden. Klagan föres hos regeringen genom besvär.

*Vad sålunda stadgats skall ej gälla beslut om förpassning i fall då utlänningsnämndens yttrande i ärendet ej fordras.*

Över den centrala utlänningsmyndighetens beslut om avvisning eller förpassning eller dess beslut i fråga som avses i 12 § må klagan föras av utlänningsnämnden. Klagan föres hos regeringen genom besvär.

## 47 §

Den centrala utlänningsmyndigheten äger, om den finner särskilda skäl föreligga därtill, överlämna ärende till regeringens avgörande. *Sådant överlämnande skall ske, då utlänningsnämnden hemställt därom.*

Den centrala utlänningsmyndigheten äger, om den finner särskilda skäl föreligga därtill, överlämna ärende till regeringens avgörande.

Överlämnas ärende till regeringens avgörande, skall den centrala utlänningsmyndigheten bifoga eget utlåtande.

## 50 §

Har utlänningsnämnden i ärende om uppehållstillstånd eller arbetstillstånd

Har utlänningsnämnden i ärende om uppehållstillstånd eller arbetstillstånd

*Nuvarande lydelse*

mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller svikligen förtigit visst förhållande och har han därigenom föranlett att tillståndet beviljats honom, äger den centrala utlänningsmyndigheten, *efter utlänningsnämndens hörande*, förordna att tillståndet skall upphöra att gälla.

*Föreslagen lydelse*

mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller svikligen förtigit visst förhållande och har han därigenom föranlett att tillståndet beviljats honom, äger den centrala utlänningsmyndigheten förordna att tillståndet skall upphöra att gälla.

## 58 §

Avvisning skall så snart det kan ske verkställas av polismyndighet. Verkställighet av *förpassning*, förvisning och utvisning ankommer på länsstyrelse. I fall som avses i 20 § eller 29 § första stycket 5 äger regeringen förordna annorlunda.

Påstår utlännningen att han i det land, till vilket han skulle befordras, löper risk att bli utsatt för politisk förföljelse eller risk att sändas till krigsskådeplats eller straffas för att han övergivit krigsskådeplats eller eljest vägrat fullgöra krigstjänstgöring eller ock att han där icke åtnjuter trygghet mot att bli sänd till land, i vilket han löper sådan risk, och är påståendet icke uppenbart oriktigt, skall, utom i fall som avses i 20 § och 29 § första stycket 5, ärendet underställas den centrala utlänningsmyndigheten. Detsamma skall gälla när utlännning påstår sig ej vilja återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där och de omständigheter han åberopar till stöd härför icke kan lämnas utan avseende. Underställning skall dock ej ske, om påståendet enligt det beslut som förekommer till verkställighet redan är prövat. Den centrala utlänningsmyndigheten har att, *efter utlänningsnämndens hörande*, besluta i ärendet så snart det kan ske. *Finner den centrala utlänningsmyndigheten uppenbart att verkställighet ej bör ske eller är*

Avvisning *och förpassning* skall så snart det kan ske verkställas av polismyndighet. Verkställighet av förvisning och utvisning ankommer på länsstyrelse. I fall som avses i 20 § eller 29 § första stycket 5 äger regeringen förordna annorlunda.

Påstår utlännningen att han i det land, till vilket han skulle befordras, löper risk att bli utsatt för politisk förföljelse eller risk att sändas till krigsskådeplats eller straffas för att han övergivit krigsskådeplats eller eljest vägrat fullgöra krigstjänstgöring eller ock att han där icke åtnjuter trygghet mot att bli sänd till land, i vilket han löper sådan risk, och är påståendet icke uppenbart oriktigt, skall, utom i fall som avses i 20 § och 29 § första stycket 5, ärendet underställas den centrala utlänningsmyndigheten. Detsamma skall gälla när utlännning påstår sig ej vilja återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där och de omständigheter han åberopar till stöd härför icke kan lämnas utan avseende. Underställning skall dock ej ske, om påståendet enligt det beslut som förekommer till verkställighet redan är prövat. Den centrala utlänningsmyndigheten har att besluta i ärendet så snart det kan ske.

*Nuvarande lydelse*

*ärendet synnerligen brådskande, må beslut meddelas utan att yttrande inhämtas från utlänningsnämnden.*

*Föreslagen lydelse*

Framställer utlännningen i fall som avses i 20 § eller 29 § första stycket 5 sådant påstående som avses i andra stycket av förevarande paragraf, skall ärendet hänskjutas till den centrala utlänningsmyndigheten, som med eget yttrande underställer regeringen ärendet. Vad nu sagts skall dock ej gälla i ärende om verkställighet av beslut varigenom påståendet redan prövats.

Avser verkställighet, som enligt andra stycket underställts den centrala utlänningsmyndigheten, förpassning och har förhör icke hållits i förpassningsärendet, skall, om utlännningen begär det, förhör hållas. Det åligger den centrala utlänningsmyndigheten att, innan ärendet avgöres, underrätta utlännningen om hans rätt att påkalla förhör. I ärende som enligt tredje stycket prövas av regeringen skall förhör hållas.

Finner den centrala utlänningsmyndigheten anledning till verkställighet enligt 54 §, skall frågan härom underställas regeringen.

## 69 a §

Bestämmelserna i 15 § förvaltningslagen (1971: 290) äga tillämpning i ärende om visering, tidsbegränsat uppehållstillstånd, arbetstillstånd och återkallelse av permanent uppehållstillstånd endast om utlännningen är bosatt eller eljest vistas inom riket.

Bestämmelserna i 17 § förvaltningslagen (1971: 290) äga icke tillämpning beträffande beslut angående visering och arbetstillstånd och ej heller beträffande beslut angående tidsbegränsat uppehållstillstånd i annat fall än som avses i 12 § första stycket.

Bestämmelserna i 17 § förvaltningslagen (1971: 290) äga icke tillämpning beträffande beslut angående visering och arbetstillstånd och ej heller beträffande beslut angående tidsbegränsat uppehållstillstånd i annat fall än som avses i 12 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

Har före ikraftträdandet beslut om förpassning överlämnats till länsstyrelse för verkställighet, gäller beträffande verkställigheten äldre bestämmelser.

## 2 Förslag till

### Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972: 429)

Härigenom föreskrives att 41 och 42 §§ rättshjälpslagen (1972: 429)<sup>1</sup> skall ha nedan angivna lydelse.

#### Nuvarande lydelse

#### Föreslagen lydelse

#### 41 §

Offentligt biträde kan förordnas i mål eller ärende

1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8 eller 9 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 § lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,

2. hos beslutsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialsjukhus enligt lagen (1967: 940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller placering av särskolelev enligt 28 § samma lag,

3. hos förvaltningsdomstol angående tvångsintagning i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare enligt 18 eller 55 § lagen (1954: 579) om nykterhetsvård eller kvarhållande enligt 45 § samma lag,

4. angående omhändertagande för samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen (1960: 97) eller utredning enligt 30 § samma lag eller angående sådan samhällsvårds slutliga upphörande enligt 42 § samma lag,

5. hos förvaltningsdomstol angående intagning i eller utskrivning från ungdomsvårdsskola enligt barnavårdslagen (1960: 97),

6. hos utlänningsnämnden enligt utlänningslagen (1954: 193),

6. angående förpassning enligt utlänningslagen (1954: 193) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om förpassning,

7. angående förpassning eller utvisning enligt utlänningslagen (1954: 193),

7. angående utvisning enligt utlänningslagen (1954: 193),

8. angående avvisning enligt utlänningslagen (1954: 193), dock ej hos polismyndighet, såvida icke utlännningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

8. angående avvisning enligt utlänningslagen (1954: 193), dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att underställa ärendet den centrala utlänningsmyndigheten eller utlännningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

9. angående verkställighet enligt utlänningslagen (1954: 193), om underställning skett hos centrala utlänningsmyndigheten med stöd av 58 § andra stycket eller hänskjutits dit med stöd av 58 § tredje stycket samma lag eller om

9. angående verkställighet enligt utlänningslagen (1954: 193), om anledning föreligger att underställa ärendet den centrala utlänningsmyndigheten med stöd av 58 § andra stycket samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 58 §

<sup>1</sup> Lagen omtryckt 1976: 626.

*Nuvarande lydelse*

utlännningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

10. *angående uppehållstillstånd, om utlänningsnämndens yttrande på grund av 12 § första stycket utlänningslagen (1954: 193) skall inhämtas,*

11. angående föreskrifter som meddelas enligt 10 §, 34 § eller 51 § femte stycket utlänningslagen (1954: 193),

12. angående hemsändande av utlännning med stöd av 71 § första stycket utlänningslagen (1954: 193),

13. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken,

14. angående återintagning i anstalt enligt 29 eller 30 kap. brottsbalken,

15. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963: 193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. eller lagen (1972: 260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,

16. angående utlämning enligt lagen (1970: 375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,

17. angående kastrering enligt lagen (1944: 133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats,

18. hos regeringen enligt 1 § andra stycket lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall.

*Föreslagen lydelse*

tredje stycket samma lag eller om utlännningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

## 42 §

*Offentligt biträde skall utses för den som åtgärden avser, om det behövs för tillvaratagande av dennes rätt. Vid bedömningen av behovet skall särskilt beaktas om i väsentligt hänseende motstridiga sakuppgifter lämnats under utredningen eller betydelsefulla sakförhållanden i övrigt är oklara.*

*I ärende som anges i 41 § 1—5 och 13—17 skall offentligt biträde utses för den som åtgärden avser, om det behövs för tillvaratagande av dennes rätt. Vid bedömningen av behovet skall särskilt beaktas om i väsentligt hänseende motstridiga sakuppgifter lämnats under utredningen eller betydelsefulla sakförhållanden i övrigt är oklara.*

*I ärende som anges i 41 § 6—9, 11, 12 och 18 skall offentligt biträde utses, om det ej måste antagas att behov av biträde saknas.*

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

### 3 Förslag till

#### Lag om ändring i lagen (1971: 52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt

Härigenom föreskrives att 6 § lagen (1971: 52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt<sup>1</sup> skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 6 §<sup>2</sup>

Skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt är domför med ordföranden ensam

- |                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>1. när åtgärd som avser endast måls beredande vidtages,</p> <p>2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan skatterätt, fastighetstaxeringsrätt eller länsrätt,</p> | <p>2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan skatterätt, fastighetstaxeringsrätt eller länsrätt <i>samt vid sådant förhör i ärende enligt utlänningslagen (1954: 193) som begärts med stöd av 40 § samma lag,</i></p> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende,

4. vid beslut, såvitt gäller svenskt körkort, trafik kort eller traktorkort, om återkallelse tills vidare eller, såvitt gäller utländskt körkort, om vägran tills vidare att godkänna körkortet, när det är uppenbart att sådant beslut bör meddelas,

5. vid annat beslut som ej innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det ej är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt domför med ordföranden ensam vid beslut som ej innefattar prövning av målet i sak.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande av

1. mål om utdömande av vite,
2. mål enligt bevissäkringslagen (1975: 1027) för skatte- och avgiftsprocessen, om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt taxeringslagen (1956: 623),
3. mål om omhändertagande för utredning enligt 30 § barnavårdslagen (1960: 97),
4. mål enligt uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna med undantag av mål om arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt,
5. mål om uppdelning av taxeringsvärde enligt 8 § 3 mom. sista stycket kommunalskattelagen (1928: 370),
6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 500 kronor,
7. mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet överensstämmer med parternas samstämmiga mening,
8. mål i vilket saken är uppenbar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av lagens rubrik 1973: 1108.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1975: 1033.

**Motionerna***Motioner väckta under allmänna motionstiden*

1977/78: 482 av Bonnie Bernström (fp)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till förbättrade möjligheter för östeuropeiska ungdomar att få sommarjobb i Sverige.

1977/78: 565 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen uttalar sig för en ändring av i dag gällande bestämmelser för gäststuderande och att därvid

- a) kravet på en i förhand fastslagen studieplan avskaffas,
- b) kravet på maximal studietakt mildras avsevärt,
- c) kravet på ekonomiska garantier från hemlandet avskaffas,
- d) åtgärder vidtas för att nedbringa tiderna för behandling av förlängt uppehållstillstånd.

1977/78: 1332 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om att åtgärder vidtas för att stoppa förpassningen av s. k. gäststuderande och ompröva regeln om 1 650 kr. per månad i egna tillgångar samt att som en första stödåtgärd tillåta dem att finansiera sina studier genom arbete.

*Motioner väckta med anledning av propositionen*

1977/78: 1728 av Olle Wästberg i Stockholm m. fl. (fp)

I motionen yrkas att riksdagen uttalar

1. att avvisning av utlänning som uppger sig vara politisk flykting inte bör få verkställas förrän eventuellt överklagande avgjorts,
2. att avvisning aldrig får ske utan att utlänning fått möjlighet till offentligt biträde,
3. att förpassning inte får verkställas utan att utlänning fått möjlighet till kontakt med anhöriga och offentligt biträde.

1977/78: 1754 av Mats Hellström m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medborgarvittnen och rätten till offentligt biträde i utlänningsärenden.

1977/78: 1755 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 90 i vad gäller förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193) 58 §, 1 stycket,
2. att riksdagen med avslag på propositionen 1977/78: 90 i denna del beslutar anta följande förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972: 49)

## Propositionens förslag

## Motionärernas förslag

## 41 §

Offentligt biträde — — — utlänningslagen (1954: 193),

8. angående avvisning enligt utlänningslagen (1954: 193), *dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att underställa ärendet den centrala utlänningsmyndigheten eller utlänningsen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,*

8. angående avvisning enligt utlänningslagen (1954: 193);

9. angående verkställighet — — — i vissa fall.

## 42 §

I ärende som anges i 41 § 1—5 och 13—17 skall offentligt biträde utses för den som åtgärden avser, om det behövs för tillvaratagande av dennes rätt. Vid bedömningen av behovet skall särskilt beaktas om i väsentligt hänseende motstridiga sakuppgifter lämnats under utredningen eller betydelsefulla sakförhållanden i övrigt är oklara.

*I ärende som anges i 41 § 6—9, 11, 12 och 18 skall offentligt biträde utses, om det ej måste antagas att behov av biträde saknas.*

I ärende som anges i 41 § 1—9 och 11—18 skall offentligt biträde utses för den som åtgärden avser, om det behövs för tillvaratagande av dennes rätt. Vid bedömningen av behovet skall särskilt beaktas om i väsentligt hänseende motstridiga sakuppgifter lämnats under utredningen eller betydelsefulla sakförhållanden i övrigt är oklara.

3. att riksdagen uttalar att en avvisning ej bör ske av utlänningsom sökande som åberopar politiskt flyktingskap och att sådana ärenden regelmässigt bör underställas statens invandrarverk,

4. att riksdagen uttalar sig för en civil utredningsorganisation för utlänningsärenden i enlighet med vad som anförts i motionen och hemställer hos regeringen om förslag därom,

5. att riksdagen avslår propositionen 1977/78: 90 i vad gäller riktlinjer för mottagande av gäststuderande,

6. att riksdagen uttalar sig för nya riktlinjer för uppehållstillstånd till gäststuderande i enlighet med vad som anförts i motionen.

## Utskottet

## Allmänna synpunkter

Handläggningen av utlänningsärenden tar ofta lång tid vilket medför olägenheter såväl för den enskilde som för samhället. Tidsutdräkten hänger samman med reglerna i utlänningslagen om utlännings rätt att

resa in och vistas i Sverige. Tillstånd att uppehålla sig här prövas för sig, och beslut om eventuellt avlägsnande fattas senare på grundval av ny utredning. Det finns fyra olika former av avlägsnandebeslut: avvísning, förpassning, utvisning och förvisning. Som ytterligare ett moment tillkommer att särskilt beslut skall fattas om hur avlägsnandet skall verkställas. I prövningen av olika typer av ärenden är skilda myndigheter inkopplade. Allmänt gäller att besvär kan anföras över myndighets beslut i utlänningsärenden. Regeringen kan dessutom, om nya skäl tillkommit, upphäva avlägsnandebeslut, som vunnit laga kraft.

Att reglerna och därmed förfarandet i utlänningsärenden blivit komplicerade är främst betingat av rättssäkerhetsskäl, särskilt hänsynen till flyktingar. Regelsystemet med sina vidsträckta möjligheter till överklagande m. m. har till syfte att garantera att de som har legitima skäl får stanna här i landet. Det ligger i sakens natur att ett system av detta slag leder till långa handläggningstider och att utlänningar, som utan giltigt skäl vill uppehålla sig här, kan utnyttja systemet för att fördröja det slutliga avgörandet. Det är inte ovanligt att ett år eller längre tid har förflutit från det en utlänning, som inte har rätt att vistas här, kommer hit till dess han lämnar landet.

Problemen med utlänningsärendenas handläggning har ökat under senare år. Antalet avlägsnandeärenden har under tiden 1974—1976 fördubblats, och SIV:s ärendebalanser har tidvis varit mycket stora.

I den förevarande propositionen lägger regeringen fram förslag som har till syfte att förkorta väntetiderna i ärenden angående uppehålls- och arbetstillstånd samt förpassning utan att rättsäkerhetsintressena därför eftersätts. Förslagen bygger på ett delbetänkande (SOU 1977: 28) av utlänningslagkommittén, som fortsätter sin översyn av lagstiftningen.

Utredningen har ingående prövat bl. a. möjligheten att ersätta regeringen som slutlig instans i vissa besvärärenden med ett fristående organ. Kommitténs majoritet gick emellertid emot en sådan lösning. Föredragande statsrådet intar samma ståndpunkt och uttalar att besvärsrätten till regeringen skall finnas kvar t. v. Utskottet delar denna uppfattning.

Utskottet tar härfter upp de olika ändringsförslagen i propositionen.

#### *Avskaffande av utlänningsnämnden*

Utlänningsnämnden inrättades år 1937 som ett rådgivande organ i utlänningsärenden. Nämnden skulle bl. a. vara ett språkrör för den allmänna uppfattningen i svårbedömda och allmänt uppmärksammade fall. En viktig uppgift för nämnden har varit att bevaka flyktingars rättsskydd. Nämnden, som vid avgörandena består av tre ledamöter, yttrar sig i vissa ärenden om avvísning, förpassning och verkställighet. Fram till utgången av år 1976 var rätten att besvära sig över SIV:s avlägsnandebeslut beroende av att minst en ledamot av nämnden hade

annan uppfattning än verket. Utlänningsnämnden har dessutom till uppgift att på begäran av regeringen eller SIV hålla förhör med utlänning.

När den allmänna besvärsrätten i avvisnings- och förpassningsärenden infördes för två år sedan övervägdes huruvida utlänningsnämnden skulle avskaffas. Frågan överlämnades till utlänningslagkommittén som har föreslagit att nämnden skall upphöra. En enhällig remissopinion ansluter sig till förslaget, och i propositionen går regeringen på samma linje.

Utskottet delar uppfattningen att utlänningsnämnden spelat ut sin roll. Det lekmannainflytande som nämnden representerar kan i väsentlig mån bevaras genom att principiellt betydelsefulla ärenden i ökad omfattning avgörs av SIV:s styrelse. En avsevärd fördel med den föreslagna ordningen är att man kan vänta sig att handläggningstiderna förkortas till följd av att nämndens yttrande inte längre behöver infordras. Nämndens uppgift att i vissa fall hålla förhör med utlänning skall enligt propositionens förslag i framtiden övertas av länsrätterna. Utskottet godtar även detta förslag.

#### *Handläggning av utlänningsärenden*

Utlänning som uppehåller sig här i landet längre än tre månader skall i princip ha tillstånd därtill (uppehålls- och arbetstillstånd). Detta gäller dock inte medborgare från annat nordiskt land. En viktig regel för arbetstillstånd är att det skall vara beviljat före inresan till Sverige.

En utlänning kan avvisas om han inte har erforderligt pass eller tillstånd (visum) att resa in i landet. Avvisningen kan ske av dessa formella skäl eller på vissa bestämda materiella grunder, t. ex. att utlänningen saknar erforderliga medel för vistelsen här i landet (se 19 § utlänningslagen). Avvisning skall ske vid ankomsten eller senast en vecka därefter. Har utlännings rätt att resa in i riket inte prövats vid ankomsten får avvisning ske när utlänningen första gången uppsöker eller anträffas av polismyndighet eller inom en vecka därefter, dock inte senare än tre månader efter ankomsten.

Polismyndighet prövar alltså frågan om avvisning. Polisen är dock skyldig att underställa SIV frågan, om utlänning påstår sig vara politisk flykting eller krigsvägrare och påståendet inte är uppenbart oriktigt. Underställning skall också ske om utlänning i övrigt åberopar politiska skäl mot att vilja återvända till hemlandet och de omständigheter som åberopas till stöd därför inte kan lämnas utan avseende. Samma sak gäller om polisen finner det tveksamt om avvisning skall ske.

Polisens beslut om avvisning kan överklagas hos SIV och vidare till regeringen. S. k. korta avvisningar skall verkställas även om beslutet har överklagats, men verkställigheten kan avbrytas av den överordnade instansen.

Utlänning som uppehåller sig här i landet utan tillstånd kan förpassas

ur riket. Beslut härom fattas av SIV, vars beslut kan överklagas hos regeringen.

Beslut om hur verkställighet av avvisning skall ske fattas av polisen, medan länsstyrelse fattar motsvarande beslut i fråga om förpassning. Har invändning gjorts om flyktingskap m. m. skall verkställighetsfrågan hänskjutas till SIV, såvida invändningen inte är uppenbart oriktig.

Ansökan om tillstånd ges in till polismyndighet i den ort där utlänningsen är bosatt. Polisen gör därefter en utredning om sökandens person och verksamhet. Denna utredning ligger till grund för beslut i tillståndsärendet. Då fråga uppkommer om förpassning gör polisen en ny utredning som underlag för SIV:s ställningstagande.

I propositionen föreslås att SIV som regel skall *meddela förpassningsbeslut samtidigt med att uppehållstillstånd vägras*. En sådan kombination av besluten skulle undanröja en av de främsta orsakerna till de långa väntetiderna i utlänningsärendena.

Den föreslagna ordningen förutsätter emellertid att polisutredningarna blir fullständigare och omfattar både tillstånds- och avlägsnande-frågorna. Det betonas i propositionen att det är viktigt att utlänningsen uppmanas att ange alla de skäl — politiska och andra — som han vill åberopa för att stanna i landet. Det ankommer på SIV att i samråd med bl. a. rikspolisstyrelsen meddela behövliga föreskrifter för polisens handläggning. I propositionen framhålls vikten av att utlänningsen får förtroende för förhörsmyndigheten. Olika åtgärder bör vidtas för att tillgodose detta. Ett beslut om inrättande av utredningscentraler med kvalificerad personal i Stockholm, Göteborg och Malmö är ett steg i den riktningen. Detsamma gäller om den intensifierade utbildning som satts i gång för berörd polispersonal.

Utskottet biträder propositionens förslag att avslagsbeslut i tillståndsärende skall förenas med förpassningsbeslut såvida det inte finns synnerliga skäl däremot. Utskottet förutsätter att erforderliga åtgärder vidtas för att höja nivån på polisutredningarna och för att främja att handläggningen hos polisen sker med den förståelse de ofta ömtåliga utlänningsärendena kräver.

I vpk-motionen 1755 vänder man sig allmänt mot att *polisen handlägger utlänningsärenden*. Motionärerna vill ha ett riksdagsuttalande om att en civil utredningsorganisation skall ersätta polisen i dessa ärenden.

Det material som lagts fram i propositionen ger inte underlag för ett sådant långtgående principbeslut. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Vpk-motionen innehåller också ett yrkande som rör de s. k. *korta avvisningarna*, dvs. avvisningar som polismyndighet enligt gällande bestämmelser beslutar och verkställer omedelbart eller kort tid efter inresan. Motionärerna anser att polisen inte bör ha denna rätt om utlänningsen åberopar politiskt flyktingskap. I alla sådana fall bör frågan underställas

statens invandrarverk. Även Olle Wästberg i Stockholm m. fl. (fp) tar i motionen 1728 upp de korta avvisningarna. Motionärerna anser att sådan avvisning inte bör få verkställas om beslutet överklagats.

Utskottet har förståelse för det rättssäkerhetsintresse som ligger bakom motionsyrkandena. Det är därför angeläget att understryka att varje avvisnings- eller verkställighetsärende, i vilket fråga uppkommer om politisk förföljelse eller påföljder vid krigsvägran m. m., skall avgöras av SIV och inte av polismyndighet. Endast i fall då påstående om politisk förföljelse är uppenbart oriktigt äger polisen besluta på egen hand. Utlännings påstående kan alltså lämnas åsido endast i helt klara fall, exempelvis därför att han kommer från ett land där förhållandena utesluter risk för förföljelse. Med en sådan tillämpning av regeln som här återgivits finns det inte skäl att avstå från möjligheten att snabbt verkställa avvisning i uppenbara fall. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Olle Wästberg m. fl. (fp) tar även upp en annan fråga som rör avlägsnande. Det gäller *verkställighet av förpassning*. Motionärerna påstår att förpassning stundom verkställs utan att vederbörande får möjlighet att ta kontakt med anhöriga eller offentligt biträde. Motionärerna vill ha ett uttalande som förbjuder ett sådant förfarande.

Beslut om förpassning skall verkställas så snart det kan ske. Anstånd med verkställighet viss kort tid får emellertid meddelas, om utlännings begär det för att ordna enskilda angelägenheter eller av annan godtagbar orsak.

Utskottet utgår från att reglerna om anstånd tillämpas så, att humanitära hänsyn tillgodoses. Om det inte finns särskilda skäl bör alltså verkställighet inte ske på ett sådant sätt att utlännings betages möjligheterna att ta avsked av sina anhöriga. När det gäller utlännings som tagits i förvar inför verkställigheten gäller f. ö. i tillämpliga delar lagen om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. samt förordningen i samma ämne. Dessa författningar ger bl. a. rätt till kontakt med juridiskt biträde.

Med det anförda har utskottet besvarat det aktuella motionsyrkandet, som inte bör föranleda någon åtgärd.

För att ge lekmän insyn vid polisens förhör och motverka misstro mot polisen föreslog utlänningslagkommittén att *medborgarvittnen* skall närvara vid förhör.

Föredragande statsrådet är skeptisk härtill och vill i vart fall inte ta ställning till frågan innan 1975 års polisutredning slutfört sitt arbete. I detta arbete ingår bl. a. att pröva om medborgarvittnen bör införas vid polisverksamhet i allmänhet.

Mats Hellström m. fl. (s) har i motionen 1754 en positiv syn på ett system med medborgarvittnen. Riksdagen bör enligt motionärerna uttala sig för att regeringen snarast återkommer med förslag i frågan.

Enligt utskottets uppfattning finns det skäl som talar för att införa medborgarvittnen i samband med polisförhör i utlänningsärenden. Sa-

ken bör emellertid övervägas ytterligare inom ramen för polisutredningens arbete. Utskottet räknar med att regeringen tar upp frågan sedan den utredningen slutfört sitt uppdrag. Motionen synes med hänsyn till det anförda inte behöva föranleda någon åtgärd i nu aktuell del.

### *Offentligt biträde*

Utskottet tar härafter upp frågan om offentligt biträde under polisutredning i avvisnings- och förpassningsärenden.

Enligt rättshjälpslagen har utlänning möjlighet att få offentligt biträde i bl. a. förpassningsärende och i avvisningsärende som handläggs av SIV. Detsamma gäller avvisningsärende som handläggs av polismyndighet men endast i det fall då utlänningen enligt 35 § utlänningslagen har hållits i förvar längre än en vecka. En allmän förutsättning för rätt till offentligt biträde är att biträdet behövs för att tillvarata utlänningens rätt. Offentligt biträde förordnas av rättshjälpsnämnd efter ansökan av utlänningen eller anmälan av den myndighet som handlägger ärendet.

I propositionen föreslås att rätten till offentligt biträde skall vidgas. Huvudprincipen skall vara att ingen — utom såvitt gäller avvisningar som utan längre frihetsberövanden beslutas av polisen — skall kunna avlägsnas ur riket utan att ha erbjudits bistånd av ett offentligt biträde. Erbjudande skall ges så snart det uppstår tveksamhet om utlänningen skall få stanna kvar i landet. Då polismyndighet finner att sådan tvekan råder skall alltså utlänningen erbjudas offentligt biträde. Vill utlänningen ha biträde skall han normalt få det. Vid behov kan offentligt biträde även förordnas på initiativ av polismyndigheten. Framstår det som klart att utlänningen skall få stanna i landet bör biträde inte utses. Detsamma gäller enligt propositionen om det är uppenbart att någon grund för uppehållstillstånd inte föreligger och hinder inte finns mot förpassning till hemlandet. Här redovisade principer för rätt till offentligt biträde föreslås komma till uttryck genom ändring i rättshjälpslagen.

I vpk-motionen 1755 vill man ha längre gående regler när det gäller offentligt biträde. Motionärerna anser att sådant biträde skall förordnas i alla utlänningsärenden, om inte den som är berörd uttryckligen avsäger sig hjälpen. Motionärerna vänder sig särskilt mot att rätt till offentligt biträde inte skall föreligga vid de s. k. korta avvisningarna.

Rätten till offentligt biträde tas också upp i motionerna 1728 av Olle Wästberg i Stockholm m. fl. (fp) och 1754 av Mats Hellström m. fl. (s). I den förstnämnda motionen yrkas att rätt till offentligt biträde skall föreligga i alla fall där avvisning kan komma i fråga, således också vid s. k. korta avvisningar. Mats Hellström m. fl. betonar vikten av att polisen får instruktioner om att underrätta utlännningar som vill stanna i Sverige av politiska skäl om deras rätt till offentligt biträde. De båda

motionerna innehåller, till skillnad från vpk-motionen, inte några krav på ändring i propositionens lagtext.

Den i propositionen föreslagna utvidgningen av rätten till offentligt biträde är en klar förbättring av utlänningars rättssäkerhet. De avgränsningar som gjorts i propositionen får anses fylla det praktiska behov som finns. Utskottet anser som självklart att myndigheterna får instruktioner som innebär att utlänningar får kännedom om sina rättigheter i det aktuella hänseendet. Som tidigare sagts gäller dessutom att myndighet — oavsett begäran — skall se till att offentligt biträde förordnas om det behövs för att utlännings rätt skall tas till vara. Med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag beträffande rättshjälpslagen och avstyrker vpk-motionen i motsvarande del. De båda motionerna 1728 och 1754 bör inte föranleda någon åtgärd i nu aktuella delar.

#### *Verkställighet av förpassningsbeslut*

Beslut om verkställighet av förpassnings-, förvisnings- och utvisningsbeslut meddelas av länsstyrelse medan verkställighet av avvisningsbeslut avgörs av polismyndighet. Då utlänning åberopar politisk förföljelse eller påstår sig löpa risk att bli sänd till krigsskådeplats eller straffas för att han är krigsvägrare skall verkställighetsärendet underställas SIV, såvida påståendet inte är uppenbart oriktigt. Det faktiska genomförandet av ett verkställighetsbeslut handhas av polismyndighet.

I enlighet med ett förslag från utlänningslagkommittén föreslås i propositionen att polismyndighet skall få fatta beslut om verkställighet av förpassningsbeslut liksom fallet f. n. är i fråga om beslut om avvisning. En sådan ändring innebär en förenkling på det sättet att man undviker att föra in ytterligare en myndighet, länsstyrelsen.

Vpk yrkar i motionen 1755 att man skall bibehålla den nuvarande ordningen med länsstyrelsen som beslutande myndighet.

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i propositionen. Det kan knappast med fog göras gällande att utlänningars rättstrygghet minskas om propositionens förslag genomförs. Rätten att stanna kvar i riket är avgjord av SIV eller regeringen i förpassningsärendet, och verkställighetsbeslutet avser endast hur utresan skall ske. För den händelse utlänning i ett verkställighetsärende kommer med ett tidigare inte prövat påstående om politisk förföljelse eller liknande skall dessutom polisen underställa SIV ärendet, såvida påståendet inte är uppenbart oriktigt. Motionsyrkandet avstyrks med hänsyn till det anförda.

#### *Uppehållstillstånd för gäststuderande*

Utlänningar som vill bedriva studier i Sverige kan få uppehållstillstånd under förutsättning att studieplats är ordnad och att de kan visa att försörjningen är tryggad.

Mot bakgrund av det ökande antalet utlänningar som söker sig till

svenska läroanstalter föreslås i propositionen att riktlinjerna för bedömningen av uppehållstillstånd preciseras i vissa hänseenden. Villkoren för uppehållstillstånd har också tagits upp i några motioner.

Enligt propositionen skall *uppehållstillstånd för gäststuderande endast beviljas den som avser att efter utbildningen lämna Sverige*. Utlänningsom som har för avsikt att bosätta sig här efter studierna bör därför vägras uppehållstillstånd även för studietiden. I propositionen föreslås vidare att följande riktlinjer skall gälla

- studierna skall gälla eftergymnasial nivå,
- den studerande skall ha fyllt 18 år eller ha 11 års skolgång bakom sig, påbörjad tidigast vid 6 års ålder,
- den studerande skall fylla de krav som ställs på behörighet för aktuell utbildning (förberedande studier i svenska bör normalt inte få bedrivas mer än ett år),
- försörjningen under studietiden skall vara tryggad genom egna medel, stipendium, studielån eller på annat liknande sätt,
- målet för studierna skall anges,
- studierna skall fullföljas på ett i huvudsak godtagbart sätt.

I vpk-motionen 1755 yrkas avslag på de angivna riktlinjerna. Det är främst kravet att den studerande skall visa sig ha tryggad försörjning på i princip studiemedlens nivå som kritiseras. Motionärerna anser att detta krav innebär att endast rika personer eller barn till rika föräldrar får möjlighet att studera i Sverige. Motsvarande kritik riktas i de redan under allmänna motionstiden väckta motionerna 565 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) och 1332 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk). I den sistnämnda motionen yrkas att gäststuderande skall tillåtas finansiera sina studier genom arbete. I motionen 1755 vill man slopa kravet på inkomstgaranti för de gäststuderande. I stället vill man införa studielån, stipendier och liknande anordningar för studerande ur låg- och mellaninkomstskikten från i första hand länder i den tredje världen.

Utskottet vill först slå fast att ökade ekonomiska insatser från svensk sida i form av stipendier eller liknande för att stödja utländska studenter är ett problem för sig, som utskottet inte har att pröva i förevarande sammanhang. Oavsett hur man löser den frågan finns det behov av att nu fastlägga riktlinjer för uppehållstillstånd, bl. a. när det gäller de krav som bör ställas för att den studerandes försörjning under vistelsen skall anses tryggad.

I propositionen anges att vid bedömning av vilket krav som skall ställas på ekonomiska garantier för försörjning ledning bör hämtas från nivån på studiemedlen. Utskottet anser att detta är en rimlig utgångspunkt. Vid tillämpningen bör man emellertid ta hänsyn även till andra faktorer. Den som visat sig kunna klara studierna och försörja sig med ett lägre belopp bör självfallet inte vägras fortsatt uppehållstillstånd. I sammanhanget bör beaktas att en gäststuderande har rätt att under

ferierna utan tillstånd arbeta i Sverige. Utskottet godtar även i övrigt de framlagda riktlinjerna för uppehållstillstånd för gäststuderande. I anslutning till synpunkter som förs fram i motionerna vill utskottet framhålla att riktlinjerna inte innebär krav på i förhand fastlagd detaljerad studieplan. När det gäller studiernas fullföljande bör, såsom framhålls i propositionen, bedömningen vara generös med hänsyn till de särskilda svårigheter som möter utländska studerande.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet de föreliggande motionsyrkandena om gäststuderande.

#### *Feriearbete i Sverige för utländska studerande*

Sist i detta betänkande tar utskottet upp den under allmänna motions tiden väckta motionen 482 av Bonnie Bernström (fp). Motionären vill att riksdagen skall begära åtgärder som förbättrar möjligheterna för östeuropeiska ungdomar att få feriearbeten i Sverige. Motionären nämner som ett uppslag möjligheten att tilldela dessa länder en viss kvot av arbetstillstånden. Vidare vill hon att ambassaderna i de berörda länderna skall medverka genom att ta emot önskemål om arbete.

Sverige tillämpar sedan förra året i likhet med andra länder krav på arbetstillstånd för utländska studenter som önskar arbeta här under sina ferier. Tillståndskravet omfattar dock inte nordiska studenter och gäststuderande. Arbetstillstånd och arbetserbjudande skall vara klart före inresan till Sverige. Tillstånd ges för arbete i högst tre månader under tiden 15 maj—15 oktober.

År 1977 ansökte 3 800 utländska studenter om arbetstillstånd. 2 400 av dem fick sina ansökningar beviljade. Ett betydande antal av ansökningarna kom från östeuropeiska länder, från Polen inte mindre än 1 700.

Utskottet har inte inhämtat att AMS i samråd med SIV förser svenska beskickningar och konsulat med information om regler och möjligheter att feriearbeta i Sverige. Det förutsätts att den informationen förmedlas till utländska läroanstalter och studentkårer. Även utländska beskickningar i Sverige förser med motsvarande information. Med hänsyn till det stora intresset bland polska studerande har särskilda kontakter tagits upp mellan ambassaden i Warszawa och AMS.

Av det ovan redovisade framgår att östeuropeiska ungdomar i betydande omfattning feriearbetar i Sverige. Utskottet är inte berett att, som motionären begär, föreslå regler om kvotering eller liknande till förmån för vissa länder utan utgår från att informationsfrågor och liknande problem kan hanteras av AMS och utlandsmyndigheterna i samråd. Motionen bör inte föranleda någon åtgärd.

**Utskottets hemställan**

## Utskottet hemställer

1. beträffande *principbeslut m. m. om en civil utredningsorganisation för utlänningsärenden* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 1755, yrkandet 4,
2. beträffande *uttalande om underställning av ärenden i vilka åberopats politiskt flyktingskap* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 1755, yrkandet 3,
3. beträffande *uttalande att avvisning ej får verkställas förrän överklagande avgjorts* att riksdagen avslår motionen 1977/78: 1728, yrkandet 1,
4. beträffande *uttalande om förbud mot verkställighet av förpassning utan att utlänningsfått möjlighet till kontakt med anhöriga och offentligt biträde* att motionen 1977/78: 1728, yrkandet 3, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
5. beträffande *medborgarvittnen* att motionen 1977/78: 1754, i motsvarande del, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
6. beträffande *uttalande m. m. om rätten till offentligt biträde* att motionerna 1977/78: 1728, yrkandet 2, och 1977/78: 1754, i motsvarande del, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
7. beträffande *ändring i rättshjälpslagen i fråga om rätten till offentligt biträde* att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1977/78: 1755, yrkandet 2, antar det framlagda förslaget till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972: 429),
8. beträffande *verkställighet av förpassningsbeslut* att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1977/78: 1755, yrkandet 1, antar 58 § förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193),
9. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193) i de delar förslaget inte behandlats under 8,
10. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1971: 52) om skatterätt, fastighets-taxeringsrätt och länsrätt,
11. att riksdagen med avslag på motionerna 1977/78: 565, 1977/78: 1332 och 1977/78: 1755, yrkandena 5 och 6, godkänner de riktlinjer i fråga om meddelande av *uppehållstillstånd för gäst-studerande* som förordats i propositionen,

12. beträffande *feriearbete i Sverige för utländska studerande* att motionen 1977/78: 482 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 30 mars 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

EVA WINTHER

*Närvarande:* Eva Winther (fp), Bengt Fagerlund (s), Jan-Ivan Nilsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Pär Granstedt (c), Frida Berglund (s), Margaretha af Ugglas (m), Anna-Greta Leijon (s), Rune Johnsson i Mölndal (c), Sune Johansson (s) och Lars Ulander (s).